

WIADOMOŚCI STATYSTYCZNE

GLÓWNY
URZĄD
STATYSTYCZNY

MIESIĘCZNIK
ROK XXII
WARSZAWA
LIPIEC 1977

7

w numerze:

EUGENIA KRZECZKOWSKA

Wybrane problemy porównań międzynarodowych

ZBIGNIEW SMOLIŃSKI

Sytuacja mieszkaniowa nowożeńców (I)

ANNA GREENSPAN

Kultura pracy jako przedmiot badań statystycznych*

BOLESŁAW GRACZYK

Prace przygotowawcze do Narodowego Spisu Powszechnego 1978
w III kwartale 1977 r.

GRZEGORZ GORZELAK

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województw
a kierunki ich specjalizacji gospodarczej

JÓZEF OLEŃSKI

SPIS — Podsystem Informacji o Jednostkach gospodarstwa uspołecznionej

<i>Eugenia Krzeczowska</i> — Wybrane problemy porównań międzynarodowych	1
<i>Bohdan Wyżnikiewicz</i> — Bilanse gospodarki narodowej w planowaniu i prognozowaniu	5
<i>Zbigniew Smoliński</i> — Sytuacja mieszkaniowa nowożeńców (I)	8
<i>Anna Greenspan</i> — Kultura pracy jako przedmiot badań statystycznych	12
<i>Wiesław Łagodziński</i> — Rozwój turystyki zagranicznej w latach 1970—1976	15
<i>Ewa Ostrowska</i> — Czas użytkowania dóbr trwałych przez gospodarstwa domowe	17

STATYSTYKA TERENOWA

<i>Bolesław Graczyk</i> — Prace przygotowawcze do Narodowego Spisu Powszechnego 1978 w III kwartale 1977 r.	19
<i>Grzegorz Gorzelak</i> — Poziom rozwój społeczno-gospodarczego województw a kierunki ich specjalizacji gospodarczej	24
<i>Elżbieta Albrecht</i> — Infrastruktura turystyczna i jej zróżnicowanie regionalne	28
<i>Jan Dębicki</i> — Rolnictwo i korespondenci rolni województwa legnickiego	31
<i>Waldemar Kamiński, Zbigniew Siekierski</i> — Organizacja państwowej inspekcji produkcji rolniczej w województwie jeleniogórskim	32
<i>Danuta Kołomyjska</i> — Prasa o statystyce	33

INFORMATYKA W STATYSTYCE

<i>Józef Oleński</i> — SPIS — Podsystem informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej	35
--	----

STATYSTYKA ZA GRANICĄ

<i>Stefania Dąmbrowska, Włodzimierz Sekuła</i> — Omówienie metod i zakresu badania rozmiarów spożycia artykułów żywnościowych w niektórych krajach	41
--	----

INFORMACJE. PRZEGLĄDY. RECENZJE

<i>Henryka Wanke</i> — Produkcja z łąk w 1976 r.	44
Rocznik Statystyczny Województw 1976 (rec. <i>Bohdan Piasecki</i>)	45
Z zagranicznych czasopism statystycznych (oprac. <i>E. Podolak</i>)	46
Z obrad Kolegium GUS (oprac. eu)	48
Wydawnictwa GUS (wkładka)	

<i>Евгения Квечковска</i> — Избранные проблемы международных сопоставлений (I)	(1)
<i>Богдан Выжникевич</i> — Балансы народного хозяйства в планировании и прогнозировании (5)	(5)
<i>Збигнев Смолински</i> — Жилищная ситуация новобрачных (I) (8)	(8)
<i>Анна Гренспан</i> — Культура труда как предмет статистических обследований (12)	(12)
<i>Веслав Лагодзински</i> — Развитие иностранного туризма за 1970—1976 гг. (15)	(15)
<i>Ева Островска</i> — Время эксплуатации домашними хозяйствами предметов длительного пользования (17)	(17)

МЕСТНАЯ СТАТИСТИКА

<i>Bolesław Graczyk</i> — Подготовительные работы к Национальной всеобщей переписи 1978 в III квартале 1977 г. (19)	(19)
<i>Grzegorz Gorzelak</i> — Уровень общественно-экономического развития воеводств и направления их хозяйственной специализации (24)	(24)
<i>Elżbieta Albrecht</i> — Туристическая инфраструктура и ее региональные различия (28)	(28)
<i>Jan Dębicki</i> — Сельское хозяйство и сельскохозяйственные корреспонденты легнического воеводства (31)	(31)
<i>Waldemar Kamiński, Zbigniew Siekierski</i> — Организация государственной инспекции сельскохозяйственной продукции в еленогорском воеводстве (32)	(32)
<i>Danuta Kołomyjska</i> — Пресса о статистике (33)	(33)

ИНФОРМАТИКА В СТАТИСТИКЕ

<i>Józef Oleński</i> — СПИС — Подсистема информации о единицах обобщественного сектора народного хозяйства (35)	(35)
---	------

СТАТИСТИКА ЗА ГРАНИЦЕЙ

<i>Stefania Dąmbrowska, Włodzimierz Sekuła</i> — Обсуждение методов и круга обследования размеров потребления продовольственных товаров в некоторых странах (41)	(41)
--	------

ИНФОРМАЦИЯ. ОБЗОР. РЕЦЕНЗИИ.

<i>Henryka Wanke</i> — Продукция с лугов в 1976 г. (44)	(44)
Статистический ежегодник воеводств 1976 (реп. <i>Bohdan Piasecki</i>) (45)	(45)
Из иностранных статистических журналов (разр. <i>E. Podolak</i>) (46)	(46)
По следам совещаний Коллегии ЦСУ (разр. eu) (48)	(48)
Публикации ЦСУ (вкладыш)	

<i>Eugenia Krzeczowska</i> — Selected Problems of International Comparisons (1)	(1)
<i>Bohdan Wyżnikiewicz</i> — Balances of National Economy in Planning and Projecting (5)	(5)
<i>Zbigniew Smoliński</i> — Housing Situation of Newly Married Couples (Part I) (8)	(8)
<i>Anna Greenspan</i> — Culture of Labour as Subject of Statistical Studies (12)	(12)
<i>Wiesław Łagodziński</i> — Development of Touring to Foreign Countries in 1970—1976 (15)	(15)
<i>Ewa Ostrowska</i> — Time of Utilization of Durable Goods in Households (17)	(17)

REGIONAL STATISTICS

<i>Bolesław Graczyk</i> — Preparations to the General National Census 1978 to Be Conducted in the Third Quarter of 1977 (19)	(19)
<i>Grzegorz Gorzelak</i> — Level of Socio-Economic Development in Voivodships and Their Economic Specialization (24)	(24)
<i>Elżbieta Albrecht</i> — Touring Infrastructure and its Regional Differentiation (28)	(28)
<i>Jan Dębicki</i> — Agriculture and Agricultural Respondents in Legnica Voivodship (31)	(31)
<i>Waldemar Kamiński, Zbigniew Siekierski</i> — Organization of the State Agricultural Inspection in Jelenia Góra Voivodship (32)	(32)
<i>Danuta Kołomyjska</i> — Press Comments on Statistics (33)	(33)

INFORMATICS IN STATISTICS

<i>Józef Oleński</i> — Sub-System of Information on Socialized Economic Units within the SPIS System (35)	(35)
---	------

STATISTICS IN FOREIGN COUNTRIES

<i>Stefania Dąmbrowska, Włodzimierz Sekuła</i> — Description of Methods and Scope of the Food Consumption Surveys in Some Countries (41)	(41)
--	------

INFORMATION. SURVEYS. REVIEWS

<i>Henryka Wanke</i> — Production of Meadows in 1976 (44)	(44)
Statistical Yearbook of Voivodships 1976 (reviewed by <i>Bohdan Piasecki</i>) (45)	(45)
From foreign statistical periodicals (by <i>E. Podolak</i>) (46)	(46)
From Debates of the CSO College (an advisory body to the CSO President) (by eu) (48)	(48)
CSO Publications (an appendix)	

Od Redakcji

W artykule niżej zamieszczonym autor omawia koncepcję podsystemu informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej sfery produkcji materialnej, tworzonego w ramach rządowego systemu informatycznego SPIS oraz przedstawia kierunki działań i sposób ich realizacji. Postawiono również szereg problemów metodologicznych, technicznych i organizacyjnych, których rozwiązanie warunkują należyte postępy we wdrażaniu podsystemu oraz jego efektywność informacyjną i techniczną. Problemy te, jak i szczegółowe zagadnienia trybu i metod wdrażania podsystemu będą omówione w oddzielnych artykułach, w kolejnych numerach „Wiadomości Statystycznych”.

SPIS — Podsystem informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej

dr Józef Oleński

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Systemu Państwowej Informacji Statystycznej

W założeniach rządowego systemu informatycznego Systemu Państwowej Informacji Statystycznej (SPIS) wyróżniono następujące klasy podsystemów:

- ◆ **podsystemy podmiotowe**, których podstawową funkcją jest gromadzenie informacji o obiektach (podmiotach) obserwacji statystycznej;
- ◆ **problemowe banki danych**, których podstawowym zadaniem jest dostarczanie użytkownikom kompleksowej informacji o wybranych sferach życia społeczno-gospodarczego kraju, szczególnie ważnych z punktu widzenia użytkowników szczebla centralnego;
- ◆ **wojewódzkie banki danych**, których zadaniem jest dostarczanie kompleksowej informacji statystycznej niezbędnej do planowania i zarządzania w skali województw i makroregionów oraz obsługa terenowego obiegu sprawozdawczości;
- ◆ **instrumentalne podsystemy bazy normatywnej SPIS**, których funkcje polegają na utworzeniu jednolitej w skali całego Systemu Państwowej Informacji Statystycznej bazy normatywnej, a w szczególności umożliwieniu koordynacji systemu z punktu widzenia treści informacji.

Ogólna charakterystyka tych podsystemów została przedstawiona w „Wiadomościach Statystycznych” Nr 2 i 3¹⁾.

Wśród podmiotowych podsystemów SPIS za priorytetowy uznano podsystem informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej. Nazywamy go dalej systemem.

CEL SYSTEMU

Celem systemu jest dostarczenie użytkownikom, a w szczególności:

- centralnym władzom politycznym i gospodarczym,
- władzom terenowym szczebla wojewódzkiego i gminnego,
- administracji gospodarczej, zjednoczeniom, wielkim organizacjom gospodarczym (WOG) i innym instytucjom,
- jednostkom zaplecza badawczo-rozwojowego, w szczególności zajmującego się problematyką analiz i prognoz oraz zarządzania i ekonomiki,

kompleksowych informacji o działalności jednostek gospodarki uspołecznionej. Nie trzeba uzasadniać, że informacja dostarczana użytkownikom powinna spełniać wymóg aktualności, selektywności, wiarygodności

i zapewniać możliwość dobrej interpretacji danych statystycznych przez użytkowników. System obejmować powinien wszelkie informacje niezbędne do pełnej charakterystyki podstawowych rodzajów działalności społeczno-gospodarczej jednostek gospodarki uspołecznionej.

Zakres tak sformułowanego systemu byłby bardzo duży. Praktycznie objąłby on całą sprawozdawczość ze wszystkich jednostek gospodarki uspołecznionej. Z kolei realizacja spójnego wewnętrznie systemu informatycznego o takim zasięgu nie wydaje się obecnie możliwa zarówno ze względów techniczno-organizacyjnych, jak i przede wszystkim z braku spójności metodologicznej badań statystycznych w obszarze wszystkich podmiotów gospodarki uspołecznionej. Dlatego aby podjąć efektywną realizację systemu z jednej strony, a z drugiej — zapewnić spójność względnie automatycznych modułów systemu, sformułowano ogólną koncepcję systemu informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej, a następnie skonkretyzowano bliżej założenia wydzielonej części tego systemu, mianowicie obejmującego **informacje o jednostkach gospodarki uspołecznionej sfery produkcji materialnej**, rejestrowanych w centralnym rejestrze jednostek gospodarki uspołecznionej REGON, **w zakresie podstawowych form działalności tych jednostek**, a więc: produkcji, zatrudnienia i płac, działalności socjalno-bytowej, środków trwałych, gospodarki materiałowej, finansów oraz inwestycji. Dalej, ograniczenie dotyczy również częstotliwości zbierania informacji. Wydzielony zakres obejmuje wyłącznie **informację roczną**. Miejsce wydzielonej części podsystemu informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej w całości tego systemu przedstawiono na rys. 1.

ELEMENTY STRUKTURALNE SYSTEMU

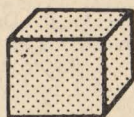
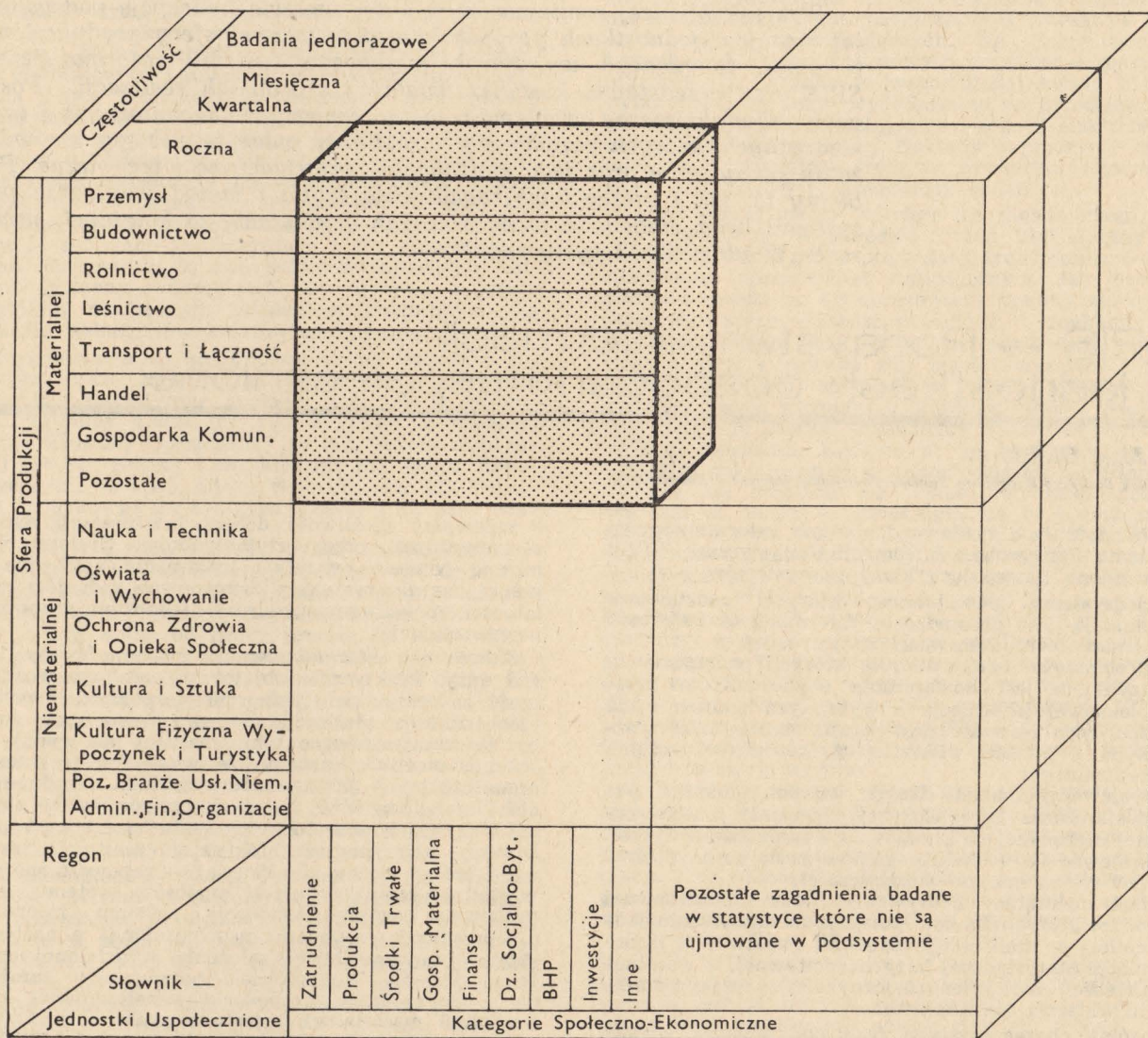
Jak wiadomo, na poziomie informacyjnym w każdym systemie informatycznym wyróżnia się następujące elementy strukturalne: bazę normatywną systemu, dane źródłowe i ich nośniki (dokumenty) dane wyjściowe (w tym przypadku bazy danych), język użytkownika.

W systemie informacji rocznych o jednostkach gospodarki uspołecznionej sfery produkcji materialnej występują następujące elementy strukturalne:

- ◆ **Bazę normatywną** stanowią:
 - a) rejestr jednostek gospodarki uspołecznionej zaliczonych do sfery produkcji materialnej (podrejestr REGON),
 - b) rejestr kategorii społeczno-ekonomicznych, za pomocą których opisywane są podstawowe rodzaje

¹⁾ Por. J. Oleński — Założenia Systemu Państwowej Informacji Statystycznej, „Wiadomości Statystyczne” nr 2 i 3 z 1977 r.

Rys. 1. MIEJSCE PODSYSTEMU INFORMACJI ROCZNEJ O JEDNOSTKACH GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ SFERY PRODUKCJI MATERIALNEJ W PODSYSTEMIE PODMIOTOWYM SPIS O JEDNOSTKACH GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Część podsystemu informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej która jest realizowana w ramach SPIS jako podsystem informacji rocznej o jednostkach gospodarki uspołecznionej sfery produkcji materialnej.

działalności tych jednostek oraz jej wyniki (podrejestr SŁOWNIK).

◆ **Dane wejściowe** do systemu ujęte są na formularzach sprawozdawczych rocznych, obejmujących następujące klasy tematów badań statystycznych:

- zatrudnienie i płace, wykorzystanie czasu pracy, wydajność pracy,
- produkcja (lub inny rodzaj działalności typu produkcyjnego),
- inwestycje,
- środki trwałe,
- gospodarka materiałowa,
- finanse,
- działalność socjalno-bytowa, bhp.

◆ **Bazy danych** systemu obejmują informacje, o których mowa wyżej, które po przeprowadzeniu procesu integracji podmiotowej oraz integracji przed-

miotowej gromadzone są w zbiorach o jednolitej strukturze, zapewniającej łatwy wieloaspektowy dostęp.

Przez **integrację podmiotową** danych w systemie rozumiemy proces polegający na utworzeniu kompleksowych, pełnych zbiorów danych statystycznych dla wszystkich jednostek gospodarki uspołecznionej. Zbiory te powinny być jednolite w skali całego systemu, a przynajmniej dla grup jednostek, np. należących do działów gospodarki narodowej. Doprowadzenie do integracji podmiotowej polega więc na uzyskaniu pełnej kompletności wszystkich sprawozdań, jak również na ujednoliceniu definiowania jednostek badania w ramach całego systemu lub jego bloków działowych.

Przez **integrację przedmiotową** rozumiemy doprowadzenie do jednolitego opisu wszystkich jednostek ujętych w rejestrze podmiotów systemu. Chodzi tu przede wszystkim o wskazanie, które z danych —

w przypadku dublowania się lub występowania niezasadnionej potrzebami analizy ekonomiczno-statystycznej różnorodności danych — należy wprowadzić do bazy danych, a z których można zrezygnować. W procesie integracji przedmiotowej uwzględnić należy również kompletność danych wejściowych, proponując ewentualne uzupełnienie zawartości formularzy statystycznych. Przeprowadzenie procesu integracji przedmiotowej jest ważne m.in. dlatego, że w warunkach dotychczasowego autonomicznego przetwarzania każdego formularza oddzielnie, umieszcza się obok informacji podstawowych, dane „tematycznie obce” niezbędne do przeprowadzenia analizy zjawiska. Dane te nie muszą jednak występować w przypadku oparcia analizy na zintegrowanej, pełnej bazie danych. Dlatego sądzimy, że przejście do korzystania we wszelkich opracowaniach statystycznych ze zintegrowanych baz danych podstawowych powinno w dalszej konsekwencji doprowadzić do istotnych zmian w zawartości i strukturze formularzy statystycznych, zmniejszając liczbę danych, ale nie zubażając zawartości informacyjnej statystyki.

Bazy danych obejmują wszystkie informacje jakie znajdują się na formularzach włączonych do systemu, po dokonaniu integracji przedmiotowej i podmiotowej. W związku z tym, że aktualne możliwości techniczne i organizacyjne uniemożliwiają, praktycznie rzecz biorąc, tworzenie wieloletnich zbiorów danych na tym poziomie szczegółowości i o tak szerokim zakresie, uznano za niezbędne wprowadzenie w systemie pojęcia **banku danych**, różnego od pojęcia **bazy danych** w sensie omówionym wyżej. Przez **bank danych** w systemie rozumie się wydzielony podzbiór informacji z bazy danych poddanych selekcji i ewentualnemu przetworzeniu (np. agregacji), dla którego będą tworzone szeregi czasowe danych względnie porównywalnych, wydaje się, że powinny być to szeregi czasowe przynajmniej o zasięgu 5-letnim plus rok bazowy.

Tak więc **banki danych** są kolejnym elementem strukturalnym systemu. Jest to element o tyle ważny, że można wyprzedzająco podejmować prace nad uruchamianiem tego rodzaju banków, bez potrzeby dokonywania istotniejszych modyfikacji w istniejącym systemie opracowywania informacji statystycznych. Natomiast tworzenie zintegrowanych podmiotowo i przedmiotowo baz danych nie jest możliwe bez przeprowadzenia określonych prac o charakterze metodologicznym. Bliżej omawiamy te problemy przy analizie integracji podmiotowej i przedmiotowej w systemie.

◆ **Język użytkownika** jaki zamierza się rozwijać w najbliższych latach obejmować będzie oprócz elementów znajdujących się w bazie normatywnej następujące możliwości: generowanie tablic z bazy danych za pomocą sparametryzowanych programów dla podstawowych klas tablic statystycznych, możliwość dostępu interaktywnego do zasobów banków danych za pomocą języka konwersacyjnego, umożliwiającego korzystanie ze zbiorów bez udziału programisty w zakresie podstawowych procedur wybierania informacji i elementarnych procedur analizy statystycznej. Ponadto język obejmował będzie wyrażenia rejestru jednostek gospodarki społecznej REGON (w obecnym etapie w zakresie sfery produkcji materialnej) oraz rejestrze kategorii społeczno-ekonomicznych SŁOWNIK.

W obecnej fazie prac przyjmuje się, że rejestr kategorii będzie miał strukturę liniową, tzn. nie będzie możliwe dochodzenie do poszczególnych wskaźników poprzez kategorie o charakterze ogólniejszym. Natomiast struktura bazy danych powinna odwzorowywać w pełni strukturę rejestru jednostek gospodarki społecznej dla sfery produkcji materialnej (REGON). Oznacza to, że z informatycznego punktu widzenia powstanie możliwość uzyskiwania opracowań statystycznych w takim zakresie, w jakim pozwala na to identyfikacja informacji w REGON. Rozwój funkcji systemu musi więc odbywać się poprzez doskonalenie REGON oraz jego stosowanie w badaniach statystycznych do określania jednostek badania, za pomocą jedynie tych elementów identyfikacyjnych, jakie występują lub będą występowały w REGON.

Jedną z istotnych trudności opracowania systemu wynika z różnego sposobu definiowania jednostek badania w zależności od tematu badania (produkcja, za-

trudnienie, wyniki finansowe itd.). Wprawdzie z technicznego punktu widzenia dla funkcjonowania bazy danych systemu nie jest konieczne ujednoczenie definicji jednostek badania, niemniej z uwagi na kompletność danych i ich wiarygodność takie ujednoczenie jest niezbędne.

Ideową strukturę informacyjną bazy danych podstawowych (szczebla centralnego) przedstawia rys. 2.

FUNKCJONOWANIE SYSTEMU W POSTACI DOCELOWEJ (W warunkach działania podsystemu rejestracji i identyfikacji kategorii — wskaźników społeczno-ekonomicznych SŁOWNIK)²⁾

Funkcjonowanie systemu w postaci docelowej przebiegać będzie następująco:

Faza I. Projektowanie badań statystycznych

Departamenty GUS określają listę informacji (kategorii), za pomocą których zamierzają opisać działalność poszczególnych klas z jednostek gospodarki społecznej. Docelowo listy te będą ustalone przy wykorzystaniu podsystemu SPIS — SŁOWNIK, w uzgodnieniu z ważniejszymi użytkownikami informacji statystycznej, zwłaszcza na szczeblu centralnym oraz przy uwzględnieniu potrzeb informacyjnych wynikających z systemu bilansów gospodarki narodowej. W ustalaniu tej listy powinny również brać udział wojewódzkie urzędy statystyczne, jako jednostki reprezentujące potrzeby informacyjne administracji terenowej i jej służb.

W SŁOWNIKU, po weryfikacji projektów badania, odnotowywane są informacje o zakresie jednostek gospodarki narodowej, jakie powinny być objęte badaniem z punktu widzenia każdej kategorii ekonomicznej wykorzystywanej w programie badań statystycznych. Na podstawie tych informacji wprowadzonych do SŁOWNIKA uzyska się przez współpracę z rejestrem jednostek gospodarki społecznej (REGON) listę jednostek gospodarki społecznej, które powinny przekazać informacje z określonego zakresu kategorii społeczno-ekonomicznych oraz listę obowiązków sprawozdawczych każdej jednostki gospodarki społecznej. Powiązanie SŁOWNIKA z REGON umożliwi automatyczną kontrolę kompletności spływu sprawozdań, automatyczne drukowanie monitorów oraz rozdzielników sprawozdań.

Realizacja tej funkcji systemu informacji o jednostkach gospodarki społecznej wymagać będzie dalszego rozszerzenia treści REGONU o informacje o pozostałych rodzajach działalności prowadzonych przez poszczególne jednostki (poza działalnością podstawową) oraz pewne uzupełniające charakterystyki jednostek.

Dzięki włączeniu SŁOWNIKA do procesu projektowania formularzy sprawozdawczych, powstanie możliwość uzyskania spójnego zbioru formularzy obejmujących kompleksowo wszystkie interesujące badacza rodzaje działalności jednostek gospodarki społecznej. Należy oczekiwać, że z jednej strony postępować będzie proces integracji formularzy, a z drugiej proces integracji informacji z różnych formularzy. Ze względu na to, że pierwszy powoduje duże spiętrzenia prac obliczeniowych i opóźnia terminy uzyskiwania informacji i opracowań cząstkowych, jako podstawowy trzeba przyjąć proces integracji informacji z różnych formularzy.

Faza II. Gromadzenie informacji podstawowych. Zakładanie zbiorów bazowych.

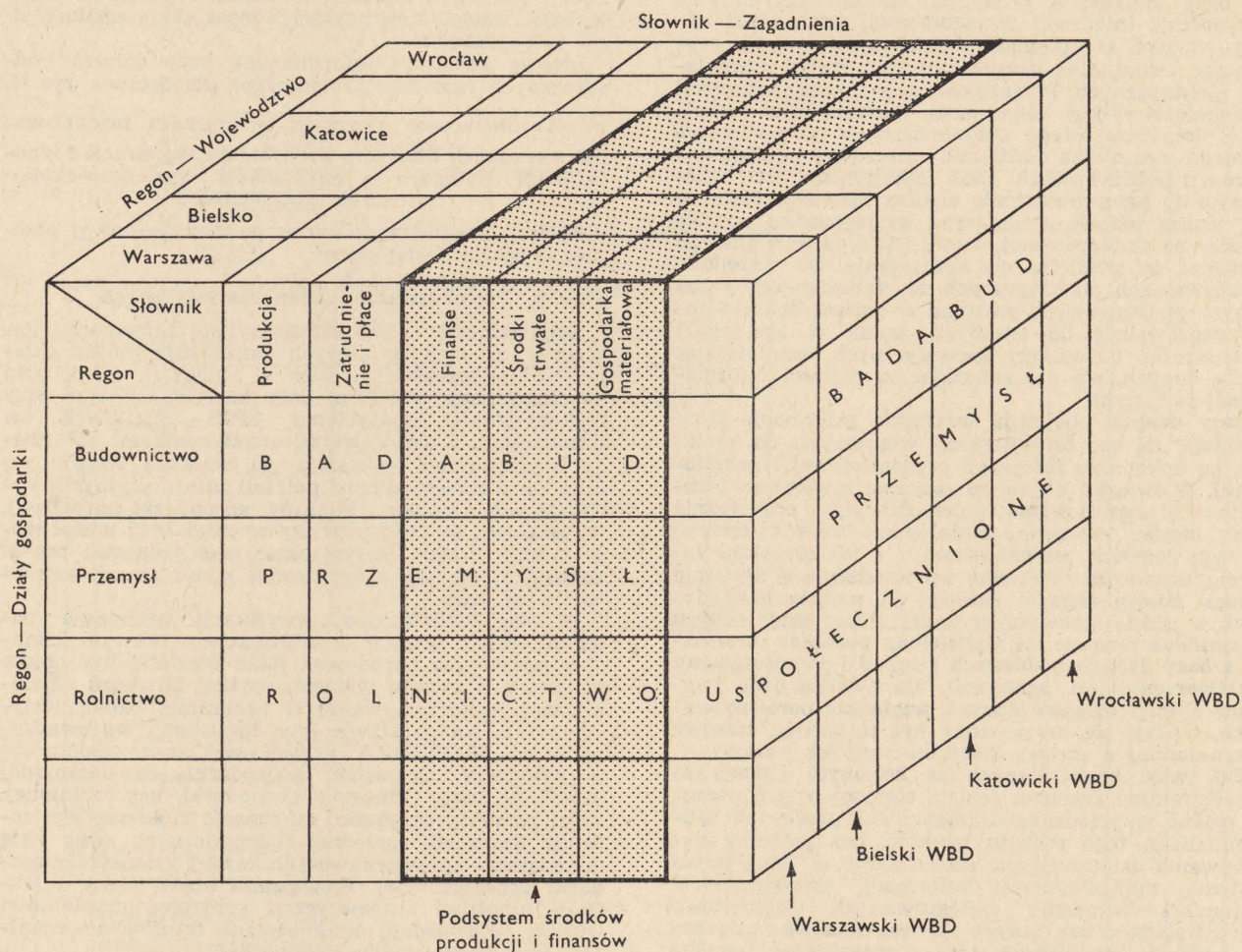
W tej fazie odbywa się zbieranie formularzy z jednostek sprawozdawczych przez organy terenowe i centralne statystyki państwowej.

W zależności od tematyki badań statystycznych dopuszcza się różną organizację obiegu informacji, przyjmując za podstawowy obieg terenowy. Przy ustalaniu obiegu należy brać pod uwagę możliwości kontroli danych. W niektórych przypadkach (np. sprawozdawczości finansowej) niezbędne jest włączenie do procesu kontroli szczebla zjednoczeń lub innych jednostek nadrzędnych.

Przyjmowanie sprawozdań, wyjaśnianie błędów, powinno odbywać się możliwie jak najbliżej jednostki

²⁾ Tamże nr 3, str. 34.

Rys. 2. SCHEMAT IDEOWY STRUKTURY BAZY DANYCH PODSTAWOWYCH

sprawozdawczej, a w niektórych przypadkach — jednostki nadrzędnej. Tam też powinno się tworzyć zbiory danych na nośniku magnetycznym.

Z technicznego punktu widzenia niezbędne jest wyposażenie zaplecza informatycznego wojewódzkich urzędów statystycznych w sprzęt umożliwiający tworzenie zamkniętych sprawdzonych zbiorów danych na nośnikach magnetycznych, co najmniej w minikomputery z możliwością wykorzystania ich jako urządzeń do tworzenia zapisu na nośniku magnetycznym. Dla usprawnienia przekazywania informacji pożądane jest rozwijanie sukcesywne możliwości transmisji danych z baz wojewódzkich do baz centralnych i odwrotnie.

Faza III. Zakładanie podstawowych (zintegrowanych) baz danych.

Bazy danych podstawowych systemu zawierają wszystkie informacje nadsyłane przez poszczególne jednostki gospodarki uspołecznionej. Zakładanie tych baz polega na integracji różnych danych z formularzy przekazywanych przez tę samą jednostkę gospodarki uspołecznionej, w jeden zbiór kompleksowy. Na podstawie tego zbioru przygotowywane są kompleksowe opracowania na temat poszczególnych klas jednostek gospodarczych oraz wybranych zjawisk. Dane z baz nie są przeznaczone do przechowywania przez okres kilkuletni. Po wykonaniu podstawowych opracowań statystycznych informacje poddawane są selekcji. Część informacji jest przekazywana do banków danych gromadzących dane za okresy kilkuletnie, natomiast całość baz jest przekazywana do archiwum.

Dzięki wprowadzeniu podstawowych baz danych uzyska się:

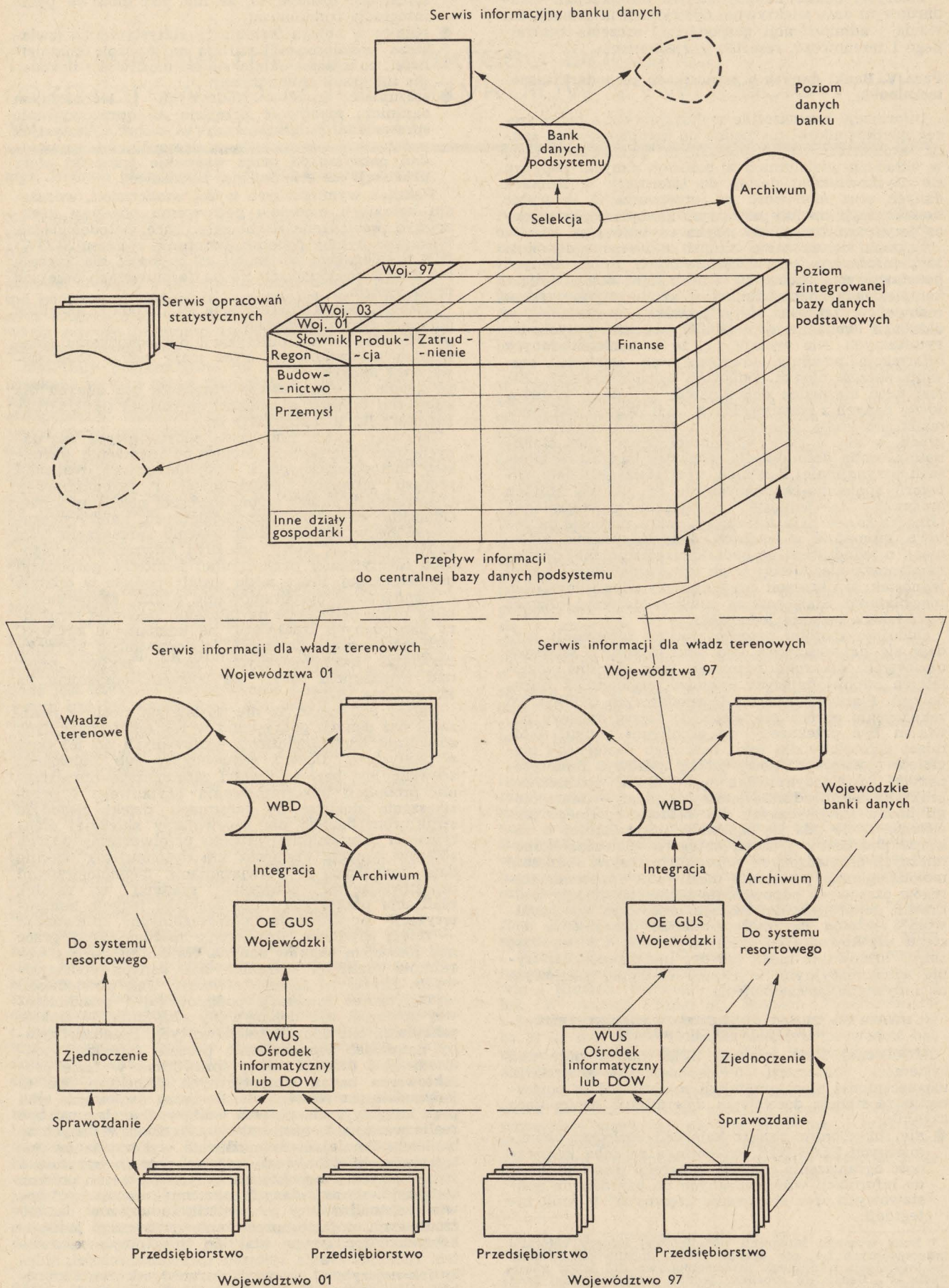
- ◆ możliwość otrzymywania pełnych, kompleksowych analiz działalności jednostek gospodarki uspołecznionej na żądanie (opracowania standardowe — realizacja w dniu zamówienia, opracowania indywidualne — realizacja w terminie kilkudniowym),
- ◆ wykorzystanie uniwersalnego oprogramowania zarządzaniem bazami danych i generowania opracowań statystycznych przy sprowadzeniu do minimum prac programistycznych, bardzo żmudnych w przypadku generowania opracowań na podstawie pojedynczych formularzy, których postać ulegać może częstym zmianom,
- ◆ ułatwienie procesu integracji danych ze sprawozdań dzięki realizacji procesu integracji w sposób zdecentralizowany (w każdym z ośrodków wojewódzkich zakres integracji nie przekroczy kilku tysięcy jednostek),
- ◆ zasadnicze usprawnienie zakładania zbiorów danych w bankach danych o jednostkach gospodarki uspołecznionej.

Faza IV. Operatywny serwis informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej.

Na podstawie oceny potrzeb informacyjnych użytkowników dostarczany będzie operatywny serwis informacyjny w oparciu o przetwarzanie informacji gromadzonych w podstawowych bazach danych podsystemu. Zakłada się uruchomienie następujących postaci serwisu:

- ◆ stałe standardowe publikacje statystyczne przeznaczone dla podstawowych klas odbiorców (władz szczebla centralnego i władz terenowych), centralnej administracji gospodarczej i innych użytkowników instytucjonalnych,

Rys. 3. FUNKCJONOWANIE PODSYSTEMU INFORMACJI ROCZNEJ O JEDNOSTKACH GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ SFERY PRODUKCJI MATERIALNEJ — OBIEG TERENOWY

- ◆ selektywna dystrybucja informacji na indywidualne zamówienie użytkownika (serwisy periodyczne),
- ◆ zamówienia indywidualne nieperiodyczne,
- ◆ inne opracowania statystyczne (tematyczne).

Priorytet będzie nadany stałym publikacjom standardowym oraz selektywnej dystrybucji informacji dla władz i administracji gospodarczej szczebla centralnego i terenowego, resortów i zjednoczeń.

Faza V. Banki danych o jednostkach gospodarki uspołecznionej.

Informacje wielokrotnie wykorzystywane przez szereg użytkowników, niezbędne do kompleksowych analiz ekonomicznych i społecznych gromadzone będą w układach wieloletnich w bankach danych. Zapewni się użytkownikowi dostęp do informacji w bankach danych oraz możliwość ich przetwarzania w trybie konwersacyjnym lub partiovym na żądanie, za pomocą języka zbliżonego do języka użytkownika.

Zakłada się, że banki danych zawierać będą około 30% informacji wyselekcjonowanych z baz danych podstawowych. Będą to informacje umożliwiające kompleksową analizę funkcjonowania gospodarki narodowej w zakresie sfery produkcji materialnej w układach ekonomicznych (KGN), organizacyjnych, terytorialnych. Nie wydaje się, że w bankach danych informacje powinny odwzorowywać „historię” rozwoju poszczególnych jednostek organizacyjnych. Nie jest więc niezbędne dokonywanie integracji podmiotowej danych z poszczególnymi latami³⁾. Ważna jest natomiast integracja przedmiotowa. Warunkiem tej integracji, a więc i porównywalności danych jest stabilność sposobu definiowania jednostek badania w okresach przynajmniej 5-letnich, oraz stabilność listy kategorii społeczno-ekonomicznych, za pomocą których opisywane są jednostki gospodarki uspołecznionej. Oznacza to, że lista informacji, jakie uznaje się za celowe gromadzić w bankach danych systemu informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej powinna stanowić niezmienny trzon sprawozdawczości z tych jednostek w okresach przynajmniej odpowiadających pięcioletkom. Stabilność ta powinna dotyczyć również metodologii badania jednostek.

Odnosnie sposobu przechowywania informacji, wydaje się najważniejsze tworzenie 6-letnich szeregów czasowych: dla roku bazowego oraz okresów wieloletnich odpowiadających cyklowi pięcioletnich Narodowych Planów Społeczno-Gospodarczych (NPSG). Po zakończeniu okresu pięcioletniego szereg czasowy powinien być przekazany do archiwum banku, natomiast należałoby dla roku bazowego następnego pięcioletnia „otworzyć” nowy szereg czasowy. Taka propozycja jest podyktowana występującą powszechnie praktyką wprowadzania istotnych zmian w metodologii badań statystycznych dla każdego kolejnego pięcioletnia. O ile uda się zapewnić, przynajmniej w zakresie podstawowej części kategorii społeczno-ekonomicznych gromadzonych w bankach danych stabilność metodologiczną, powstanie możliwość tworzenia szeregów czasowych odpowiednio dłuższych. Należy podkreślić, że przekazanie szeregu czasowego do „archiwum” systemu nie może oznaczać utrudnienia dostępu użytkownika do zbiorów danych. Co najwyżej zbiory archiwalne mogą nie być udostępniane w trybie konwersacyjnym, a jedynie w trybie partiovym na indywidualne zamówienie.

UWAGI NA TEMAT FUNKCJONOWANIA SYSTEMU W NAJBLIŻSZYCH LATACH

W obecnej fazie rozwoju SPIS zakres prac nad systemem informacji o jednostkach gospodarki uspołecznionej sfery produkcji materialnej w porównaniu ze stanem docelowym determinują następujące czynniki:

- ◆ nie funkcjonuje rejestr kategorii społeczno-ekonomicznych SŁOWNIK, co pociąga za sobą konieczność ograniczenia zakresu integracji przedmiotowej do informacji wprowadzanych do baz danych podstawowych oraz stosowanie „ręcznych” technik integracji;

³⁾ Brak wymogu integracji podmiotowej między zbiorami poszczególnych lat, nie oznacza braku możliwości dotarcia do informacji wybranego przedsiębiorstwa dla kilku kolejnych lat. Będzie to możliwe jednak wówczas, gdy dane przedsiębiorstwo zachowa stały identyfikator REGON.

- ◆ sposób identyfikacji jednostek gospodarki uspołecznionej w REGONIE nie daje możliwości definiowania jednostek badania wyłącznie na podstawie elementów klasyfikacyjnych numeru statystycznego; oznacza to, że nie jest możliwa pełna integracja podmiotowa;
- ◆ różnice w obiegu formularzy statystycznych (związana z wielotorowością) rzutują na kontrolę kompletności, co z kolei odbija się na możliwości dokonania integracji podmiotowej;
- ◆ szupłość środków kadrowych i technicznych ogranicza możliwość przejścia na opracowywanie sprawozdań jednostkowych w resorcie statystyki państwowej; dotyczy to w szczególności sprawozdań nadsyłanych przez wszystkie jednostki sfery produkcji materialnej (np. finansowe).

Wskutek wymienionych wyżej okoliczności, wdrażaniu kolejnych modułów podsystemu powinny towarzyszyć prowadzone równolegle prace metodologiczne. Wskazane byłoby ponadto wdrożenie systemu SŁOWNIK w pierwszej kolejności co najmniej dla zakresu informacji znajdujących się na formularzach objętych przez system.

Obecnie jednak koncentracja sił i środków powinna dotyczyć dwóch obszarów:

po pierwsze — komputeryzacji opracowywania sprawozdań jednostkowych, które mają zasilać podstawowe bazy danych,

po drugie — kontynuacja wdrażania baz danych dla kolejnych działów gospodarki narodowej (BADABUD, PRZEMYSŁ, ROLNICTWO itd.).

Jak więc widać, zakładanie podstawowych baz danych, może być podjęte dopiero po stworzeniu warunków metodologicznych i technologicznych realizacji procesu integracji podmiotowej i przedmiotowej. O warunkach natury metodologicznej pisaliśmy wyżej. Odnosnie warunków technologicznych, należy dopracować się w ramach SPIS systemu zarządzania bazą danych (SZBD), który umożliwi odwzorowanie sposobu identyfikacji przynajmniej jednostek gospodarki uspołecznionej. Prace takie zostały podjęte w oparciu o standardowe oprogramowanie SZBD. Eksperymentalne prace polegające na założeniu sieciowej struktury bazy danych BADABUD na komputerze UNIVAC 1100 potwierdziły słuszność proponowanego kierunku rozwiązań technologicznych. Obecnie podjęto prace nad wdrożeniem SZBD dla potrzeb podsystemu na komputerze IS-32.

Należy podkreślić, że nie wydaje się możliwa realizacja baz danych podsystemu w ramach tradycyjnych rozwiązań technologicznych stosowanych do tej pory w statystyce. Dostęp sekwencyjny lub indeksowo sekwencyjny, bez możliwości zasadniczego uproszczenia produkcji oprogramowania użytkowego i przyspieszenia dostępu do informacji dzięki złożonym strukturom danych nie zapewniłaby należytej efektywności ekonomicznej procesu przetwarzania dużych zbiorów danych. Ponieważ nie dysponujemy obecnie bazą techniczną i rozwiązaniami technologicznymi umożliwiającymi wdrożenie systemu w całości, realizacja praktyczna może dotyczyć jedynie komputeryzacji opracowania poszczególnych sprawozdań — zbiorów źródłowe. Równolegle można podjąć prace nad rozwojem banków danych. Natomiast nie ma warunków realizacji szerokiej baz danych podstawowych; trzeba je dopiero stworzyć. Jak powiedziano wyżej, proces integracji podmiotowej i przedmiotowej powinien być dokonywany najpóźniej w trakcie zakładania baz danych podstawowych. Pożądane byłoby natomiast wprowadzenie procesu integracji podmiotowej i przedmiotowej sprawozdań w fazie projektowania badań statystycznych. Docelowo jest to jedyne, słuszne rozwiązanie. Do czasu rozpoczęcia tych prac integracja dla potrzeb banków danych musi być realizowana w ramach zakładania zbiorów danych w bankach. Zmniejsza to możliwość wykorzystania zintegrowanych zbiorów danych do potrzeb opracowań rocznikowych i zaspokojenia innych bieżących potrzeb statystyki. Banki danych systemu muszą być bowiem aktualizowane po zamknięciu zbiorów danych źródłowych, w fazie opracowania sprawozdań jednostkowych. Aby system stał się integralnym elementem funkcjonowania systemu sprawozdawczości, należy jak najszybciej stworzyć warunki wdrożenia szerokiej zintegrowanych baz danych podstawowych.

INFORMACJA DLA NADSYŁAJĄCYCH MATERIAŁY DO DRUKU W „WIADOMOŚCIACH STATYSTYCZNYCH”

W „Wiadomościach Statystycznych” publikowane są artykuły poświęcone teorii i praktyce statystycznej, omawiające metody i wyniki badań prowadzonych przez GUS oraz inne instytucje w kraju i za granicą. W czasopiśmie publikowane są również recenzje, zapowiedzi wydawnicze, notki bibliograficzne itp.

Objętość artykułu w zasadzie nie powinna przekraczać 7—10 stron maszynopisu artykułów naukowych oraz 3—5 stron artykułów informacyjnych.

Maszynopisy pisane jednostronnie po 30 wierszy à 65 znaków powinny być dostarczane w dwóch egzemplarzach (w tym oryginał). Tablice, wykresy, teksty odsyłaczy itp., zaopatrzone w arabską numerację ciągłą, powinny być załączone poza tekstem, na oddzielnych stronach; w tekście należy zaznaczyć miejsce, gdzie mają być zamieszczone. Znaki, które mają być drukowane kursywą, należy podkreślić falistą linią, a prostą linią fragmenty tekstu, które winny być wyróżnione inną czcionką.

**Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki zaleciło czasopismo jako
lekturę pomocniczą do nauczania statystyki w uczelniach ekonomicznych, wydziałach
ekonomicznych uniwersytetów oraz wydziałach inżynierjno-ekonomicznych
politechnik**

Uwaga. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania w nadsyłanych artykułach zmian tytułów, skrótów, przeróbek technicznych tekstu oraz poprawek językowych. Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

dr Jan Iszkowski, mgr Krystyna Jacek, mgr Marian Klímczyk (zastępca red. nac., tel. 25-17-03), Teresa Klím-kiewicz-Lazor (sekretarz redakcji), Irena Kokotkiewicz, dr Stanisław Róg (red. nac., tel. 25-14-53)

Redaktor techniczny *Jadwiga Madej*

Opracowanie graficzne art. plastyk *Stefan Jackowski*

ZARZĄD WYDAWNICTW STATYSTYCZNYCH I DRUKARNI

al. Niepodległości 208, 00-925 Warszawa, tel. 25-34-53, 25-48-86. Informacje w sprawach nabywania czasopism 25-48-86, 25-32-41 w. 210

REDAKCJA pok. 335c, tel. 25-91-71, 25-32-41 w. 491.

Indeks 38130

Publikacje GUS można zamawiać i nabywać w Głównej Księgarni Naukowej im. B. Prusa w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 7. Detaliczną sprzedaż bieżących publikacji GUS prowadzi także warszawska księgarnia: ul. Żurawia 1, ul. Piękna 31/37, Kiosk PP „Dom Książki” w Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, plac Trzech Krzyży 3/5, kiosk RSW „Prasa-Książka-Ruch” w gmachu Głównego Urzędu Statystycznego, al. Niepodległości 208 oraz księgarnie w miastach wojewódzkich. Prenumeratę krajową czasopism GUS przyjmują oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele — w terminie do 25 listopada na cały rok następny. Cena prenumeraty rocznej — zł 120. Jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje i organizacje społeczno-polityczne składają zamówienia w miejscowych oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Zakłady pracy i instytucje w miejscowościach, w których nie ma oddziałów RSW oraz prenumeratorzy indywidualni, zamawiają prenumeratę w urzędach pocztowych lub u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71 — w terminach podanych dla prenumeraty krajowej.

IZORYTMICZNA MAPA ZRÓŻNICOWANIA POZIOMU ROZWOJU
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POLSKI WEDŁUG WOJEWÓDZTW

Uwaga: Mapa stanowi uzupełnienie do artykułu G. Gorzelaka na str. 24.